Asger Schnack

HELLE HELLE

et notat

Jeg har sådan set hele tiden betragtet Helle Helle som væsentlig, det er der ikke noget nyt i; men det forekommer mig, at hendes to seneste bøger har en særlig kvalitet. Det kan skyldes, at hun vitterlig er blevet en tand mere særegen, eller det kan skyldes, at jeg har fået mit sind åbnet for nogle særlige kvaliteter, som jeg så mener er nye, men som måske har været der hele tiden.

Hvad jeg oplever, er, at disse to bøger er egentlige mesterværker, fordi de skrider ud over det forventelige og bryder med ideen om det hyggelige ved, at en roman kan skrives. Forstået som: at du kan hygge dig ved en gengivelse af en virkelighed, som rummer nogle problemer, eventuelt ligefrem nogle personlige problemer, som du kan dele med forfatteren eller fortælleren.

Helle Helle er helt hinsides dette. Jeg har ytret mig om dette andetsteds og samler her lidt op på, hvad jeg har at sige lige nu om Helle Helle. I[1] + II[2] gengiver, hvad jeg har skrevet i øjeblikket, da bøgerne lige var læst og lige lagt fra mig. Det er spontane ytringer, som er et udtryk for, at dette her vil jeg gerne dele med dig, eller disse bøger bør du læse. III er min aktuelle tilføjelse.

I

Der findes bøger, der appellerer til både de mange og de få og de mange få. Helle Helles *de* (2018) er sådan en bog. Fra en avantgardeposition har Helle Helle bevæget sig til en avantgardeposition, som også er folkelig. Det er ikke i sig selv en selvmodsigelse, men det er en vanskelig vej at befordre sig frem ad, så at sige. Helle Helle skriver sort og rødt og blåt og blåt og stribet og svingende i tovenes yderste spids, hvor buen bliver fjern og månen stiger. Det hedder himmelsk. Bogen handler om alt det, der ikke kan siges. Eller alt det, der nok vil blive sagt, men vi venter lidt. Farvel, f.eks. Så hellere: Se markerne og lillebyen og busserne og kammeraterne og hospitalet. Og kærligheden, der ikke bliver udtalt. Det ligger i sproget. Hvad ligger i sproget? Det omhyggelige. Omhuen. Det nøje udførte.

Pligten. Helle Helle har en overordentlig veludviklet sans for 'det matte grå lys'. Hvordan vandet flimrer i det. Vi ved alle sammen, hvad det vil sige. Hvad det betyder. Men vi kan ikke sige det. Ikke forklare det. Det kan Helle Helle uden at sige det! Det er det. Vildt nok! Man kommer til at elske den bog. Hvis man nu ikke har læst den, er der to muligheder: Enten at læse den med det samme eller at læse den ved lejlighed.

II

Helle Helle har skrevet en forbløffende bog, *BOB* (2021). Det føles ikke som længe siden, at hun sidst forbløffede os med romanen *de*. Den var jeg overordentlig begejstret for og er det stadig. Det er jeg også for *BOB*. De er muligvis lige gode, det ved jeg ikke, men de er også meget forskellige. Fælles for dem er det gennemført avantgardistiske i samkvem med en sær folkelighed, der nærmest kunne minde om Dolly Partons brede folkelighed med etisk bagtæppe. (Dolly Parton skænkede sidste år en million dollars til coronavaccineforskningen). Helle Helle kombinerer et greb (et benspænd, ville Lars von Trier måske kalde det) med en gedigen og meget præcis prosa. Vi kunne tale om en ordknap ordrigdom, for hun har ord for alt (inklusive mærkevarer og gadenavne), men hun bruger ikke ét for meget. Det skaber en særlig solidaritet med selve fåmæltheden, som jo kendetegner det ensomme menneske, men også den ensomme blandt mennesker (som Sartre talte om). Hendes mesterskab beror på detaljens scenografi. Muligvis er der ikke nogen anden forfatter i hele verden, der skriver som Helle Helle, det er usædvanligt at være så meget sig selv, måske er det derfor, hun hedder Helle Helle, der er ingen forskel på Helle og Helle, hun er simpelt hen Helle. Og måske er det også derfor, hun må indrette sig under benspændets forhindringer, for at give sig selv en (umulig) opgave, nu hun kan alt det mulige. Sidste gang – med *de* – var benspændet, at hele romanen var skrevet i nutid, uanset hvilken tid vi befandt os i, medsamt en absolut tavshed om det, det egentlig handlede om. Et dobbelt greb, der fastholdt én som læser fra først til sidst. Denne gang er benspændet mere mærkeligt og lige så virkningsfuldt. Vi har at gøre med en jegfortæller, der kun bruger ordet jeg én gang (så vidt jeg kan tælle), nemlig i den første sætning: "Flytter Bob og jeg så til Vanløse (…)". Resten af bogen taler jegfortælleren i vi-sætninger, indtil dette vi også mere eller mindre forsvinder til fordel for Bob og han og de. Jeget er ude. Det er meget mærkeligt. På side 40 optræder sætningen: "og det var mine", dér var jeget for anden og sidste gang, men indirekte. Dette kaster et skær af afstand og fremmedhed ind over Bob og de øvrige personer samt de forskellige mere

eller mindre dagligdags hændelser. Alt er mærkeligt. Eller som Jim Morrison sang: ”People are strange when you’re a stranger”. Man fascineres, men mærker også uhyggen. Den slås sådan set allerede an i den nævnte første sætning. Hvorfor den omvendte ordstilling? ”Flytter Bob og jeg så til Vanløse”. Det ville man normalt tro var et spørgsmål. Er hele bogen et spørgsmål? Noget, der ikke finder sted, men kunne være fundet sted. Det understreger fiktionen. I skal ikke tro, at det er sandt. Eller virkeligt. Og så er det samtidig så overordentlig virkeligt. Dét er mærkeligt. Også i bogens sidste sætning flytter vi, nu ikke længere vi, men Bob: ”Og Bob flytter”. Uden punktum. Det er uafsluttet. (Bogens første to ord: ”Flytter Bob” spejler bogens sidste to ord: ”Bob flytter”. Og ordet Bob spejler jo i den grad sig selv). Det er en stadig flytning. Bob er en skakbrik, der kan flyttes. Rokeres. Uden ende. Uden konklusion. Det er det, der hedder en åben slutning. Og jeget, fortælleren, er for længst væk. (”Og. Og.”). Alene sidder læseren tilbage, uden fortæller og uden Bob. Tag den, læser, i dit coronaskjul. Det er næsten uvirkelig sært og aktuelt. Og mesterligt, som sagt. Jeg ser for mig læserne (i tusindvis) gå rundt i Københavns gader (og i provinsen i afskedens tilbageblik), forandrede efter læsning af denne bog. ”When you’re strange / When you’re strange / When you’re strange”. Årets chok, allerede her på David Bowies fødselsdag. Trivia: Blandt dylanister er BOB et akronym for *Blonde on Blonde*, og det er bemærkelsesværdigt, at Helle Helles bog netop hedder *BOB* med versalier både på titelblad og i kolofon, hvorimod figuren inde i bogen staves Bob. Men hvis der er en reference til *Blonde on Blonde*, har jeg ikke kunnet finde den.

III

Helle Helle har stil, sådan kan vi også se på det, men vi skal passe på ikke at gøre stilen til noget alt for betydningsfuldt, som om hun bare var beskrivelsens ynde gennem en valgt fåordsteknik. Jeg opfatter hende snarere som en humanist, der nok føler med sine mennesker (eller karakterer, som nogle siger), men egentlig dybest set er skuffet eller forbandet over tingenes tilstand. Jeg ved ikke, hvad hun siger, hvis hun bliver spurgt, og jeg har indtryk af, at hun bliver spurgt om alt muligt, fordi hun er blevet en litterær celebrity. Men jeg er ligeglad med den rolle, hun indtager (eller er blevet pålagt) i det offentlige, hvad hun svarer i situationen, for selvfølgelig forråder hun ikke værket, når hun er ude at blive interviewet, eller når hun i et bakspejl bliver analyseret af andre. Men jeg opfatter det sådan, at hun leger med en farlig ild, fordi hun er træt af det ufarlige. Der er ikke noget forsigtigt eller tøvende eller nølende ved hendes projekt,

hun gør verden til et eksperiment, du som læser (og menneske) bliver nødt til at stå igennem eller efterprøve. Eksistensen stilles op foran dig ved at være gennemhullet eller skåret i skiver på langs. Det genkendelige er kun tilsyneladende genkendeligt. Jeg er ikke i tvivl om solidariteten, først og fremmest med menneskene i bogen, men nok også med det menneske, der læser bogen, men her er det en solidaritet, der kræver noget af det menneske, den omfatter, nemlig modet til at se afgrunden i øjnene, trøsten er overfladisk og indbildt, det er læseren selv, der bygger den op via nogle forestillinger om sproget som servicemedarbejder for en tro på, at alt er o.k. Men det er et belæg, læseren henter hos sig selv. Som det gælder for al anden litteratur (og kunst i det hele taget), er læseren medskabende. Og her er Helle Helles skrift lige så cool som et konkretistisk digt fra forrige århundrede, hvor der ingen medfølelse var at finde – eller al medfølelse i verden. (Det er op til læseren).

Hvad der for mig at se kendetegner Helle Helles bøger, er en stigende uro under en stadig højere grad af sikkerhed, ja, suverænitet, når det gælder evnen til at lade den enkelte sætning fremstå klart, hvilende, i ro, og ligeledes den stramt komponerede helhed: afsnittet, bogsiden, kapitlet; hele bogen er i ro/uro. Det er et paradoks, men herved kendes kunstneren. Men paradokset går videre, for der er intet nyt i, at Helle Helle er kunstner. Hun er dagligdagens beskytter og samtidig magiker på eksistensens yderste sekundviser, så at sige. Hun ved, at hvad der er fælles for os, er tiden – "Universets eneste / Gyldne Råstof, / eneste Alkymien værdig: / Tid …", som Dan Turèll sagde det (i sin sidste digtsamling, *Tja-a Cha-Cha*, 1993) – og dér, i tidsoplevelsen, sætter hun ind med sin særlige tålmodighed og metodiske 'forskydning' eller udmåling, der resulterer i den intense oplevelse af varighed hos læseren, som er bøgernes egentlige og dramatiske bedrift. Uden at tænke nærmere over det skrues læseren ind i dette skriftkammer, der ikke ligner noget andet, fordi det er så rent og rammende. Det skaber en glædesfyldt tiltro, men samtidig en (uerkendt) rædsel, for læsningen medfører en afgørende indsigt om ophør. Lige under øjenlågene ligger den, den store viden. Og det er den, man bærer med sig og i sit stille sind forbinder med disse bøger, *de* og *BOB*.

Noter

1 Facebook (29.5.2018).

2 Facebook (8.1.2021).